

Turyści na Orlej Perci: możliwości, motywacje, opinie

Joanna Hibner, Jarosław Balon

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Zakład Geografii Fizycznej,
ul. Gronostajowa 7, 30-387 Kraków, e-mail: asienkabibner@gmail.com, j.balon@geo.uj.edu.pl

Słowa kluczowe: Tatry, Orla Perć, ruch turystyczny
Keywords: Tatras, Orla Perć Trail, tourist traffic

Streszczenie

Orla Perć jest uważana za najtrudniejszy i jednocześnie najbardziej atrakcyjny szlak turystyczny w Polskich Tatrach. Duża popularność szlaku sprawia, że wędrują nim rocznie rzesze turystów. Badania przeprowadzono w sierpniu i wrześniu 2009, na szczycie Koziego Wierchu oraz w Dolinie Pięciu Stawów. Przebadano 254 respondentów i 21 przewodników tatrzańskich, których potraktowano jako ekspertów. Badania zawierają ogólną strukturę ruchu turystycznego, częstotliwość przyjazdów w Tatry oraz ocenę doświadczenia górskiego turystów. Badania zawierają również ocenę znajomości i trudności szlaku przez turystów. Wzięto również pod uwagę znajomość numeru do TOPR. Turystów zapytano również o wyposażenie turystyczne. W badaniach starano się dociec motywów wędrowek Orlą Percią oraz określić jakie emocje towarzyszą tej wędrowce. Te badania przedstawiają również proponowane przez turystów zmiany w użytkowaniu szlaku Orla Perć.

Wprowadzenie

Orla Perć uważana jest powszechnie za najtrudniejszy znakowany szlak turystyczny w Polsce. Świadczą o tym nie tylko liczne niebezpieczeństwa w postaci dużej przepaściowości, zmieniającej się pogody czy po prostu trudności technicznych, ale także zestawienia wypadków, do których często dochodzi w rejonie Orlej Perci (Marasek 1997, 2005). Jednocześnie Orla Perć uważana jest za najbardziej atrakcyjny krajobrazowo szlak w polskich Tatrach Wysokich (Balon 2003), którego przejście dostarcza niezapomnianych wrażeń i emocji. „Sława” Orlej Perci przyciąga nań co roku rzesze turystów, którzy nie zawsze są odpowiednio przygotowani do przejścia tego trudnego i niebezpiecznego szlaku.

Materiał i metody

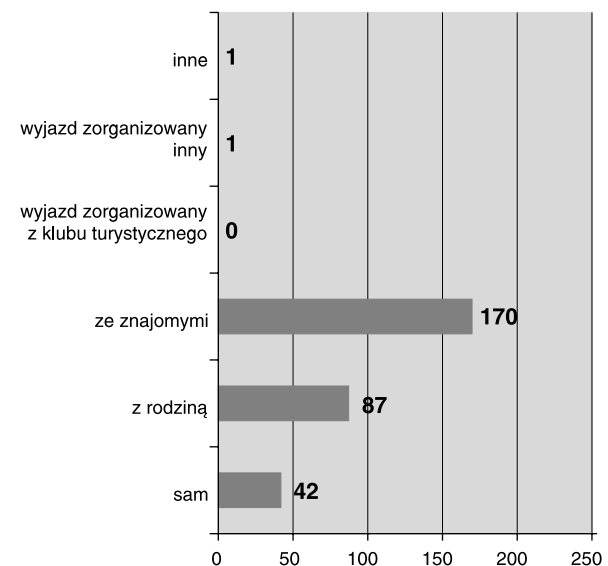
Niniejszy artykuł opiera się na badaniach ankietowych (Hibner 2010), przeprowadzonych na przełomie sier-

pnia i września 2009. Większość respondentów przebadano na wierzchołku Koziego Wierchu, pewną część również poniżej, w Dolinie Pięciu Stawów koło Wielkiego Stawu. Do analizy zakwalifikowano 254 ankiety turystów oraz osobno 21 przewodników tatrzańskich, których potraktowano jako grupę ekspercką.

Celem badań było określenie stopnia przygotowania turystów do przejścia tego szlaku, zbadanie motywów wycieczki na Orlą Perć, a także poznanie emocji jakie towarzyszyły turystom w trakcie pokonywania tego szlaku. Część pytań dotyczyła również poglądów respondentów na temat ewentualnych zmian w użytkowaniu szlaku Orla Perć pod kątem zwiększenia jego bezpieczeństwa.

Wyniki

Możliwości. Według przeprowadzonych badań 70% turystów to mężczyźni, a zaledwie 30% to kobiety. Są to w większości ludzie młodzi między 26 a 35 rokiem życia. Większość respondentów wędrowała Orlą Percią w jakimś towarzystwie (znajomi bądź rodzina), jedynie 42 osoby przyznały, iż przeszły Orlą Perć samotnie (ryc. 1).

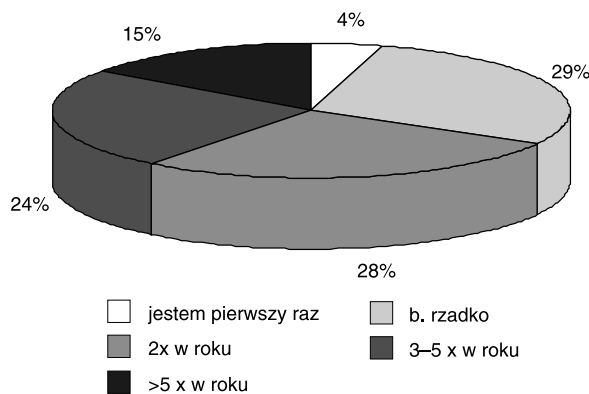

Ryc. 1. Z kim respondenci wędrują Orlą Percią

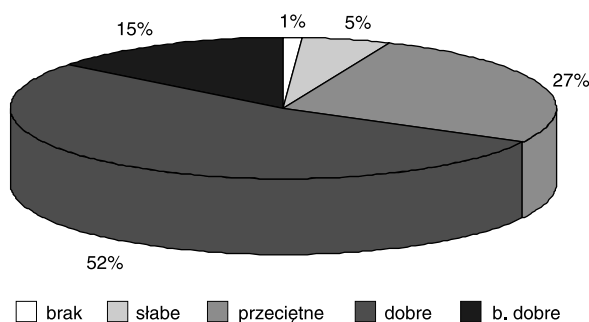
Fig. 1. Travel companions of tourists walking the Orla Perć Trail

W celu określenia ogólnej struktury ruchu turystycznego wzięto pod uwagę także częstotliwość przyjazdów w Tatry (ryc. 2). Nie stwierdzono dominującej odpowiedzi na to pytanie. Często w Tatrach bywa mniej niż 40% badanych (ok. 15% powyżej 5 razy w roku i 24% od 3 do 5 razy w roku. Na szczęście tylko 4% (wydaje się, że i tak o 4% za dużo) badanych przyjechało w Tatry po raz pierwszy. Natomiast aż 29% respondentów przyznała, iż przyjeżdża w Tatry rzadko, z reguły jeden raz do roku. 28% badanych przyjeżdża w Tatry dwa razy w roku. Z odpowiedzi wynika, że decyzja o przejściu Orlej Perci w niewielkim stopniu zależy od częstotliwości przyjazdów w Tatry, wygląda na to, że czasy, w których standardowy turysta poznawał Tatry stopniowo, od łatwych aż po trudne szlaki, odeszły już do historii.

Potwierdzają to wyniki ankiety w punkcie „doświadczenie górskie turystów” (ryc. 3). Co prawda połowa ankietowanych (52%) ocenia swoje doświadczenie górskie jako dobre, ale zaledwie 15% respondentów stwierdziło, iż ich doświadczenie jest bardzo dobre. Ponad 1/4 (27%) ocenia swoje doświadczenie jako przeciętne, znów na szczęście tylko 5% turystów uczciwie przyznaje, że ma słabe doświadczenie górskie a 1%, że w ogóle go nie posiada. Zważywszy na to, że wyniki tego typu z reguły są zawyżone (zwykle oceniamy się lepiej niż jest to w rzeczywistości), wyniki te nie napawają specjalnym optymizmem. Potwierdza to fakt, że większym kry-

Ryc. 2. Częstotliwość przyjazdów respondentów w Tatry
Fig. 2. Frequency of tourist visits in the Tatra Mountains

Ryc. 3. Doświadczenie górskie respondentów
Fig. 3. Experiences of tourists in the Tatra Mountains

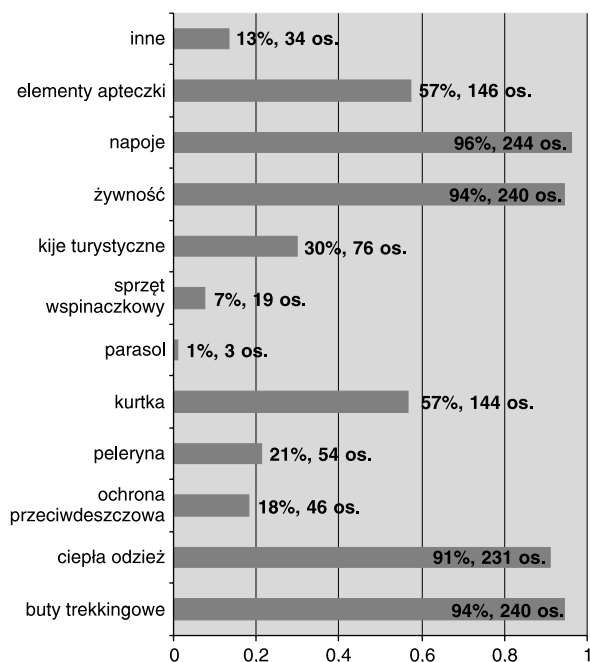
tyczmem w tym zakresie wykazali się przewodnicy tatrzańscy; rozkład ich opinii o własnym doświadczeniu górskim (przecież z reguły wielokrotnie większym) niewiele różni się od „autoopinii” turystów.

Stwierdzono także, że doświadczenie górskie turystów jest zależne od częstotliwości przyjazdów w Tatry. Im większa częstotliwość przyjazdów w Tatry tym większe doświadczenie górskie. Może świadczyć o tym, iż współcześni polscy turyści doświadczenie górskie zdobywają nie w Beskidach czy Sudetach (jak to bywało wcześniej), ale od razu w Tatrach.

Poddano analizie także ocenę własną znajomości szlaku przez turystów. Ogólnie opinie na temat znajomości szlaku można podzielić na trzy niemalże równe grupy. Najwięcej (34%) ankietowanych oceniło swoją znajomość szlaku jako bardzo dobrą w teorii i w praktyce, nieco mniej, bo 31% respondentów stwierdziło, iż zna dobrze Orlą Percę, ale tylko w teorii. Tyle samo ankietowanych stwierdziło, że zna słabo ten szlak i na szczęście tylko 4% przyznało, iż nie zna Orlej Perci w ogóle. Stwierdzono także, iż wraz z rosnącym doświadczeniem górskim wzrasta liczba osób, które znają Orlą Percę bardzo dobrze teoretycznie i praktycznie. Stwierdzono także (co zrozumiałe), że znajomość szlaku jest większa u osób wędrujących nim częściej.

W ramach dalszej analizy starano się dociec, jak turyści oceniają stopień trudności Orlej Perci. W tym celu ankietowani mieli za zadanie określić w skali 0–5 subiektywnie stopień trudności szlaku. Generalnie respondenci oceniali szlak jako trudny (klasa 4 – 41%) bądź bardzo trudny (klasa 5 – 29%). Nieco mniej ankietowanych wskazało klasę „3” (21%). Tylko 7% ankietowanych oceniło szlak na „2” (łatwy) a zaledwie 1% na „1” (bardzo łatwy). Z analizy odpowiedzi wynika, że subiektywna ocena trudności szlaku jest zależna m.in. od częstotliwości przyjazdów w Tatry oraz doświadczenia górskiego turysty, to znaczy, że wraz ze wzrostem częstotliwości przyjazdów w Tatry oraz doświadczenia górskiego, szlak oceniany jest jako łatwiejszy. Nieco wyżej trudności szlaku oceniają kobiety, co może wynikać zarówno z lepszego przygotowania psychofizycznego mężczyzn, jak i z większej szczerości w odpowiedziach kobiet.

W celu scharakteryzowania ruchu turystycznego zapytano ankietowanych również o ich wyposażenia turystyczne (ryc. 4). Z ankiety wynika, iż prawie wszyscy turyści zabierają ze sobą głównie napoje (96%) oraz żywność (94%). W odpowiednie obuwie zaopatrzyło się 94% respondentów (ciekawe co ubrało pozostałe 6%), w ciepłą odzież – 91%. Niestety tylko 57% badanych zabrało ze sobą elementy apteczki. Natomiast 30% zabrało ze sobą kije turystyczne (te akurat są na Orlej Perci mało przydatne, ale być może używało ich w czasie podejścia lub zejścia). Ok. 7% ankietowanych zabrało ze sobą (zapewne na wszelki wypadek) sprzęt wspinaczkowy. Duży procent respondentów był przygotowany na deszcz (kurtki, peleryny, a nawet parasol, raczej kłopotliwy w użyciu na Orlej Perci). Jedną z osób w ramach wyposażenia

Ryc. 4. Wyposażenie turystyczne respondentów

Fig. 4. Equipment brought by tourists in the Tatras

dysponowała „*wiarą w siebie ale z umiarem, poddawana korekcie w zależności od okoliczności*”. Ogólnie można zauważyć, co jest stwierdzeniem optymistycznym, że wraz z rosnącym doświadczeniem górskim wzrasta ilość zabieranych ze sobą elementów wyposażenia turystycznego, głównie elementów apteczki, sprzętu wspinaczkowego i kijów turystycznych.

Dość optymistycznie, choć nie rewelacyjnie przedstawia się znajomość numeru do TOPR wśród respondentów. 70% ankietowanych zna ten numer; pozostałe 30% przyznało iż nie zna numeru do pogotowia górskiego. Stwierdzono, że wraz z rosnącym doświadczeniem gór-

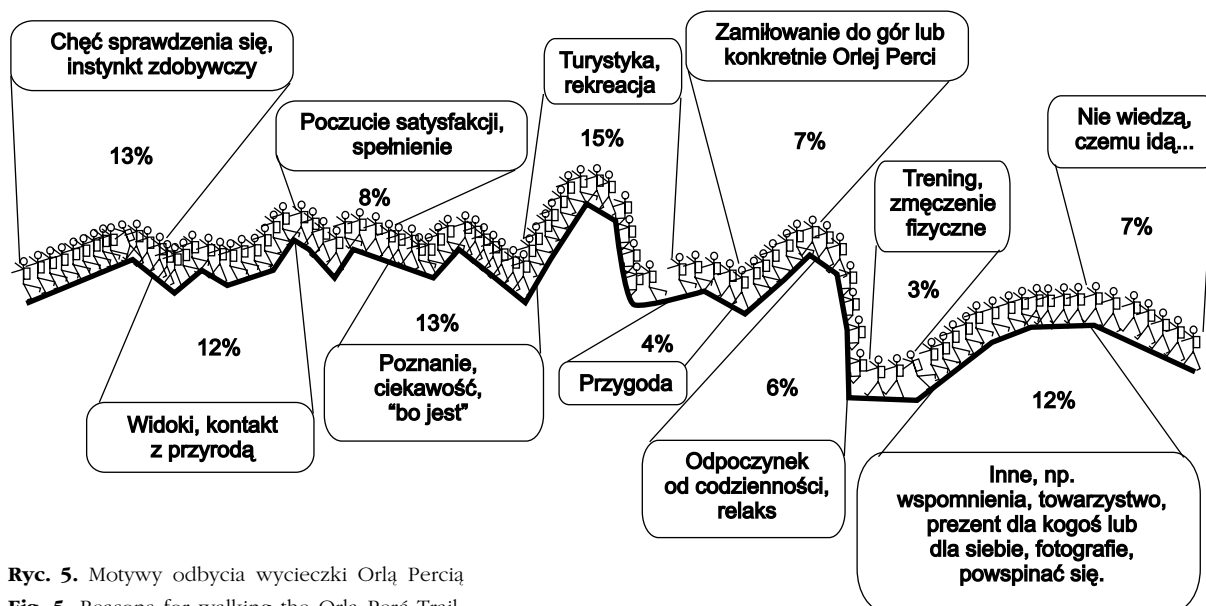
skim wzrasta ilość osób, które znają numer do TOPR. Dodać należy, że osoby nie pamiętające numeru, uznają zwykle potrzebę jego znajomości, o czym świadczy m.in. kuriozalny wpis w jednej z ankiet w rubryce „Znajomość numeru do TOPR” – „*Kolega zna*”.

Motywacje. Trudno jest wskazać jakikolwiek motyw dominujący, który skłania turystów do wędrowki Orlą Percią (ryc. 5). Można nawet stwierdzić, że tyle samo jest motywów co badanych turystów. Stąd motyw wygrupowano w kilka kategorii, łącząc zbliżone odpowiedzi ze sobą.

I tak największa grupa (15%) udzieliła standardowej odpowiedzi, że ich celem jest turystyka lub rekreacja. Można sądzić, że ci respondenci traktują przejście Orlej Perci jako jeden z kolejnych szlaków, którymi wędrują i nie traktują przejścia jako coś „specjalnego”. Z kolei 13% wędruje dla celów poznawczych, z ciekawości; włączono tu również odpowiedzi typu „bo Orla Perc jest”. Ta grupa z kolei słyszała coś o szlaku, być może o jego sławie i stąd postanowiła go przebyć.

Liczne osoby podawały przyczyny, które wiążą się ogólnie z samorealizacją. Dla ankietowanych (13%) Orla Perci stanowi rodzaj wyzwania (instykt zdobywczy), chcieli na niej „się sprawdzić”. Zapewne nieco podobne motywacje kierowały respondentami (4%) którzy określili swój motyw jako „chęć przeżycia przygody” (i w domyśle poradzania sobie z tą sytuacją). Z kolei 8% wysuwa na czoło jako motyw nieco inny stan psychiczny – wędruje dla własnej satysfakcji, poczucia spełnienia.

Kolejną grupę motywów możemy określić jako bardziej „duchową”. Ok. 7% określiło swój motyw jako zamiłowanie do gór lub nawet konkretnie do Orlej Perci, Nieco szerzej ale podobnie – dla ok. 12% celem jest kontakt z przyrodą. Ten ostatni, na zatłoczonej często Orlej Perci wydaje się stanem bardziej postulatycznym niż rzeczywistym. Z kolei 6% respondentów pragnie na Orlej Perci odpocząć. Z oczywistych względów wydaje

Ryc. 5. Motywy odbycia wycieczki Orlą Percią

Fig. 5. Reasons for walking the Orla Perc Trail

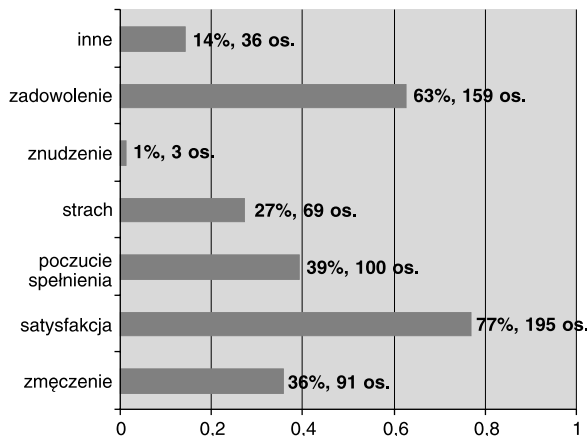
się, że może tu chodzić tylko o wypoczynek czynny, a zatem od oderwanie się od kłopotów codziennego dnia. Stąd celowe wydaje się włączenie owej motywacji do tej grupy motywów.

Następnie dla 3% (na szczęście tylko 3%) celem przebycia Orlej Perci jest po prostu trening lub zmęczenie fizyczne. Tej grupie można zaproponować inne, tańsze i wymagające mniejszych nakładów czasowych, formy spełnienia planowanych zamierzeń (na przykład małpie gaje). Z kolei 7% ankietowanych nie wie, nie jest w stanie podać motywu, dlaczego wędruje Orlą Percią. Wydaje się, że celowe byłoby skierowanie eksploracji tych osób (dla dobra zarówno ich samych jak i Tatr) w inne, najlepiej pozatatrzańskie rejony aktywności turystycznej.

Pozostałe 12% odpowiedzi ciężko było jednoznacznie zakwalifikować do konkretnych kategorii. Wskazać tu można między innymi takie motywy jak: wspomnienia, dla towarzystwa, jako prezent dla siebie lub dla kogoś, dla zrobienia fotografii, „powspinięcie się”, a także (mamy nadzieję że żartobliwie) „terror męża”.

Starano się także określić jakie emocje towarzyszą wędrowcy Orlą Percią (ryc. 6). Wśród ankietowanych dominują głównie pozytywne emocje takie jak: zadowolenie (63%), satysfakcja (77%) czy poczucie spełnienia (39%). Ankietowani przeżywali jednak także emocje negatywne, przede wszystkim zmęczenie (36%), strach (27%) i ku zaskoczeniu, 1% badanych przyznało się do odczuwania znudzenia. Zauważono również, iż wśród osób, które już wędrowały Orlą Percią oraz wśród przewodników, jest znacznie niższy udział uczucia strachu i zmęczenia.

Opinie. Od kilku lat trwa dyskusja na temat, co należy zrobić z Orlą Percią, aby szlak ten był bezpieczniejszy. Jedną z silnie lansowanych koncepcji zakłada przekształcenie Orlej Perci na via ferratę czyli drogę ubezpieczoną linami w taki sposób, by poruszanie się po niej wymagało odpowiedniego wyposażenia (uprzęż taternicka, lonża, kask). Zwolennikami i pomysłodawcami tej koncepcji są Irena Rubinowska oraz Piotr Mikucki. In-

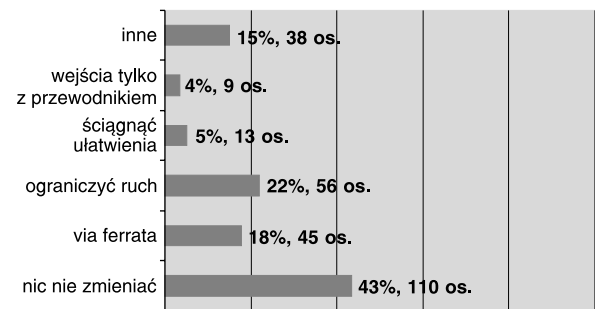

Ryc. 6. Emocje respondentów w trakcie wędrowki Orlą Percią
Fig. 6. Emotions of tourists walking the Orla Perc Trail

ną koncepcją, lansowaną przez przedstawicieli TOPR, w rozmowie z miesięcznikiem „N.p.m. – magazyn turystyki górskiej”, zakłada ściągnięcie wszystkich sztucznych ułatwień i przekształcenie szlaku na typową taternicką drogę (Matkowska 2007). Pojawiają się też inne propozycje (ograniczenia ilościowe, dostępność tylko z przewodnikiem itp.).

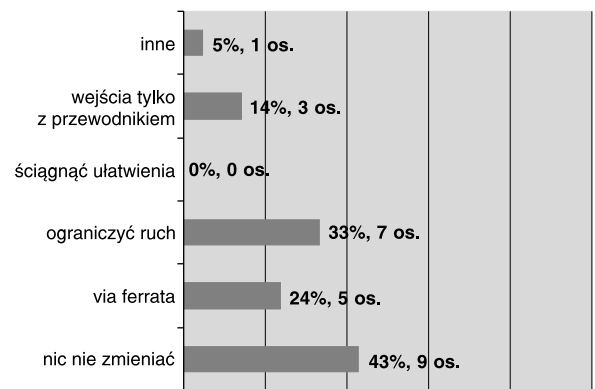
Jednym z celów niniejszej pracy było zbadanie poglądów turystów oraz przewodników, na temat ewentualnych zmian w użytkowaniu Orlej Perci (ryc. 7a i 7b). Okazuje się, że zarówno wśród badanych turystów, jak i przewodników, największa grupa respondentów (ok. 40%) nie widzi celowości wprowadzania jakichkolwiek zmian w użytkowaniu szlaku. Zarówno turyści (22%) jak i przewodnicy (33%) na drugim miejscu podali ograniczenie ruchu turystycznego. Tylko 18% turystów i 24% przewodników chce przekształcenia szlaku na via ferratę. Ok. 5% turystów zgadza się z propozycją ściągnięcia sztucznych ułatwień. Żaden z badanych przewodników nie poparł tego pomysłu. Wśród turystów 4% uważa iż powinno się na Orlą Perc wychodzić tylko z przewodnikiem. Pośród przewodników 14% podało taką odpowiedź.

Respondenci podawali także inne, własne pomysły na zmiany w użytkowaniu szlaku m.in. wprowadzenia jednokierunkowej trasy na całej długości szlaku, polepszenie stanu technicznego szlaku, poprawienie i zwiększenie ilości oznakowań, więcej informacji o trudności

Ryc. 7a. Co dalej z Orlą Percią – poglądy turystów

Fig. 7a. Future of the Orla Perc Trail – tourists' views

Ryc. 7b. Co dalej z Orlą Percią – poglądy przewodników

Fig. 7b. Future of the Orla Perc Trail – guides' views

szlaku, a także selekcja turystów (?), a nawet zamknięcie szlaku, czy poprowadzenie obok dzisiejszego szlaku via ferraty.

Wnioski

1. Doświadczenie górskie polski turysta zdobywa współcześnie głównie w Tatrach.

2. Orla Perć przestała pełnić rolę szlaku. stanowiącego rodzaj „ukoronowania” turystycznego poznawania Tatr; zapewne zanika model stopniowego poznawania Tatr od łatwych aż po trudne szlaki.

3. Wraz z rosnącym doświadczeniem górskim wzrasta ilość zabieranych ze sobą elementów wyposażenia turystycznego, głównie elementów apteczki, sprzętu wspinaczkowego i kijów turystycznych; wzrasta też ilość osób znających numer do TOPR.

4. Orla Perć cieszy się „sławą” szlaku trudnego; to wpływa na wyższą ocenę jego trudności u osób mało doświadczonych, przybywających tu pierwszy raz, a także u kobiet.

5. Wraz ze wzrostem doświadczenia turystów, ocena trudności szlaku obniża się, a równocześnie zaczyna zależeć od innych czynników, na przykład cech psychomotorycznych konkretnego turysty.

6. Nie stwierdzono żadnego dominującego motywu wycieczek na Orlą Perć.

7. W trakcie wędrowki Orlą Percią ankietowani przeżywali głównie pozytywne emocje. U osób z większą znajomością szlaku, mniejszy procent odczuwa strach i zmęczenie (lub nie przyznaje się do tego). Więcej ankietowanych kobiet przyznało się do odczuwania strachu i zmęczenia.

8. Blisko połowa ankietowanych nie widzi potrzeby zmian w użytkowaniu Orlej Perci; wśród osób które oczekują zmian występuje znaczne rozproszenie opinii w kwestii, jakie by miały to być zmiany.

Tourists on the Orla Perć trail: opportunities, motivation, and opinions

Orla Perć is considered to be the most difficult and at the same time the most attractive tourist trail in the Polish Tatras. The trail is traversed by large numbers of tourists every year. A study was conducted in August and September of 2009 atop Kozi Wierch Mountain and in the Valley of Five Lakes. A total of 254 tourists and 21 tourist guides were surveyed. The tourist guides were presumed to be experts. The study covers the general tourist structure for the Tatras, the frequency of tourist visits, and includes an assessment of tourists' experiences in the Tatra Mountains. The study has also evaluated how well tourists know the trail and how difficult they think it is. Other issues included tourists' knowledge of the TOPR emergency rescue phone number, tourists' hiking equipment, the reasons for walking the trail, and the emotions associated with walking the trail. Finally, the paper discusses changes in trail use proposed by tourists themselves.

Literatura

- Balon J., 2003. Orla Perć, [w:] R. Mydel (red.) Atlas Polski, tom 3 Turystyka i rekreacja; wyd. FOGRA, Kraków, 240–243.
- Hibner J., 2010. Charakterystyka ruchu turystycznego na szlaku Orla Perć w Tatrach Wysokich, praca mgr, ZGF IGiGP UJ, Kraków.
- Marasek A., 1997. Wokół Orlej Perci; Orla Perć – czy rzeczywiście iluzja bezpieczeństwa?, *Góry*, 4, 68–70.
- Marasek A., 2005. Orla Perć. Wypadki i akcje ratownicze, [w:] XIII Seminarium Sacrum i przyroda W stulecie Orlej Perci, Wydawnictwo TPN, Zakopane, 121–127.
- Matkowska J., 2007. Co dalej z Orlą Percią?, *N.p.m.* – magazyn turystyki górskiej, 10, 36–45.

